

Irizpide orokorren aipamena

Zuzentzaileei emandako zuzenketa-irizpide orokorrak aplikatu behar dira, bereziki hauek:

- Kalkulu sinbolikoa zenbakizkoaren aurretik.
- Unitateak falta edo okerrak izatea: $-0,1$ puntu.
- Akats bektorial sinboliko errepikatuak: $-0,1$ puntu.
- Biribiltze-akatsak eta zifra esanguratsuen akatsak: $-0,1$ puntu.
- Akats larriek (ekuazio okerrak, eskalar/bektorial nahasketa, etab.) atal osoa baliogabetu dezakete.
- Atal batek aurreko baten emaitza behar badu, ikasleak emandako balioa erabiliko da, fisikoki zentzugabea ez bada.

Datu eta konstante fisikoen taula

Honako taula honek azterketaren enuntziatuarekin batera joan behar du. Ariketak ebazteko behar diren konstante guztiak dauzka.

DATUAK eta KONSTANTE FISIKOAK

$R_M = 3390 \text{ km}$	$K = 9,0 \times 10^9 \text{ Nm}^2 \text{C}^{-2}$	$m_e = 9,1 \times 10^{-31} \text{ kg}$	$c = 3,0 \times 10^8 \text{ ms}^{-1}$
$M_M = 6,39 \times 10^{23} \text{ kg}$	$\ q_e\ = 1,60 \times 10^{-19} \text{ C}$	$1 \text{ u} = 1,66 \times 10^{-27} \text{ kg}$	$h = 6,63 \times 10^{-34} \text{ Js}$
$G = 6,67 \times 10^{-11} \text{ Nm}^2 \text{kg}^{-2}$	$\mu_0 = 4\pi \times 10^{-7} \text{ TmA}^{-1}$	$N_A = 6,02 \times 10^{23} \text{ mol}^{-1}$	

1. ariketa — Eremu grabitatorioa (2,50 puntu)

Puntuen banaketa

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
a)	a.1	0,50	$T = 2\pi\sqrt{r^3/\mu}$ dedukzioa + hipotesiak
		0,50	

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
b)	b.1	0,25	$g(h_1)$ -ren kalkulua g_0 -ren frakzio gisa
	b.2	0,50	v eta T -ren kalkulua beheko orbitan
	b.3	0,25	Arrazoiketa kualitatiboa: v eta T , goiko orbitan
c)	c.1	0,50	$T^2/r^3 \approx kte$ egiaztatzea + M_M balioestea
	c.2	0,25	Objektu anomaloa identifikatzea + azalpena
	c.3	0,25	T aurreikustea $r=1,50 \times 10^7 m$ -rako
		1,00	

Aurretiko datuak

$$\mu = GM_M = 6,67 \times 10^{-11} \times 6,39 \times 10^{23} = 4,26 \times 10^{13} m^3 s^{-2}$$

$$r_1 = R_M + h_1 = 3,390 \times 10^6 + 0,250 \times 10^6 = 3,640 \times 10^6 m$$

$$r_2 = R_M + h_2 = 3,390 \times 10^6 + 6,000 \times 10^6 = 9,390 \times 10^6 m$$

Ebazpena eta irizpideak

a.1 — T -ren ondorioztapena (0,50)

Grabitate-indarra eta indar zentripetoa berdinduz: $GMm/r^2 = mv^2/r \Rightarrow v = \sqrt{\mu/r}$. $T = 2\pi r/v$
adierazpenean ordezkatzuz:

$$T = 2\pi \sqrt{\frac{r^3}{\mu}}$$

Hipotesiak: Erdiguneko masa zundaren masarekin alderatuta askoz handiagoa ($M \gg m$),
orbita zirkularra, masa puntualaren edo banaketa esferikoaren hurbilketa.

b.1 — $g(h_1)$ eremu grabitatorioa (0,25)

$$g(h_1) = \frac{\mu}{r_1^2} = \frac{4,26 \times 10^{13}}{(3,64 \times 10^6)^2} = 3,22 m s^{-2}$$

Konparazioa: $g(h_1)/g_0 = 3,22/9,8 \approx 0,33 \approx 1/3$. **Irizpidea:** 0,25, balioa eta g_0 -rekiko erlazioa idatziz gero.

b.2 — Abiadura eta periodoa (0,50 = 0,25 + 0,25)

- **0,25** — $v_1 = \sqrt{\frac{4,26 \times 10^{13}}{3,64 \times 10^6}} = 3,42 \times 10^3 \text{ m/s} = 3,42 \text{ km/s}$
- **0,25** — $T_1 = \frac{2\pi \cdot 3,64 \times 10^6}{3,42 \times 10^3} = 6690 \text{ s} \approx 1,86 \text{ h}$

b.3 — Konparazio kualitatiboa (0,25)

r handiago denean: $v \propto 1/\sqrt{r} \Rightarrow v_2 < v_1$. $T \propto r^{3/2} \Rightarrow T_2 > T_1$.

c.1 — Egiaztapena eta masa (0,50 = 0,25 + 0,25)

- **0,25** — $k = T^2/r^3$ kalkulua A, B, C-rako. $k_A \approx 9,26 \times 10^{-13}$, $k_B \approx 9,28 \times 10^{-13}$, $k_C \approx 9,25 \times 10^{-13}$. (Balio koherenteak).
- **0,25** — Masaren kalkulua:

$$M = \frac{4\pi^2}{G \cdot k_{med}} \approx \frac{39,48}{6,67 \times 10^{-11} \cdot 9,26 \times 10^{-13}} \approx 6,4 \times 10^{23} \text{ kg}$$

c.2 — Objektu anomaloa (0,25)

D objektua: $k_D \approx 1,6 \times 10^{-12}$ (oso desberdina). Arrazoiak: adibidez, gaizki neurtu da.

c.3 — Aurreikuspena (0,25)

$r = 1,50 \times 10^7 \text{ m}$ -rako:

$$T = \sqrt{k_{med} \cdot r^3} = \sqrt{9,26 \times 10^{-13} \cdot (1,5 \times 10^7)^3} \approx 5,59 \times 10^4 \text{ s}$$

2. ariketa — Eremu elektromagnetikoa (2,50 puntu)

Puntuen banaketa

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
a)	a.1	0,25	$\vec{F}_E$ eta $\vec{F}_B$ -ren adierazpen bektorialak
		0,25	Noranzkoen eskema
	a.2	0,25	Abiadura-hautatzailearen baldintza eta $v_0 = E/B$
		0,25	v_0 -ren zenbakizko kalkulua
	a.3	0,25	

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
		1,00	
b)	b.1	0,25	Indarra eta ibilbide mota deskribatzea
	b.2	0,25	Azalpena
		0,50	
c)	c.1	0,50	Erradioen kalkulua
	c.2	0,50	$r \propto m$ erradioen ratioa, eta diferentzia erlatiboa
		1,000	

Ebazpena eta irizpideak

a.1 — Indarrak (0,50 = 0,25 + 0,25)

$\vec{F}_E = q\vec{E}$ eta $\vec{F}_B = q(\vec{v} \times \vec{B})$. Noranzko kontrajarriak, elkar deuseztatzen (adib.: $\vec{E}$ gora, $\vec{F}_B$ behera).

a.2 — Hautatzailea (0,25)

Desbideratze-ezaren baldintza: $\sum \vec{F} = \vec{0} \Rightarrow qE = qvB \Rightarrow v_0 = E/B$.
Ekuazio bektoriala, dimentsio batean, ekuazio eskalarra.

a.3 — v_0 -ren kalkulua (0,25)

Ordezkapena. Emaitza: $v_0 = \frac{3,0 \times 10^4}{0,15} = 2,0 \times 10^5 \text{ m/s}$.

b. — Ibilbidea B' -an (0,50)

Indar magnetikoa, beti abiadurarekiko perpendikularra ($F \perp v$). Ez du v -ren modulua aldatuko, norabidea baizik $\rightarrow$ Higidura zirkular uniformea.

c.1 — Erradioa (0,50 = 0,25 + 0,25)

- 0,25 — Dedukzioa: $qvB' = mv^2/r \Rightarrow r = mv/qB'$.
- 0,25 — Kalkulua:

$$r = \frac{1,0 \times 10^{-25} \cdot 2,0 \times 10^5}{1,6 \times 10^{-19} \cdot 0,50} = \frac{2 \times 10^{-20}}{8 \times 10^{-20}} = 0,25 \text{ m}$$

c.2 — m/q neurtzea (0,50 = 0,25 + 0,25)

- 0,25 — Bakanduz: $\frac{m}{q} = \frac{rB'}{v_0}$. Partikulak talka non egin duen neurtuz ($2r$), r lortuko da, eta, beraz, masa/karga ratioa.

- **0,25** — $r \propto m$ denez (q, v, B' berdinak izanik), $m_2=1,05m_1$ bada, orduan $r_2=1,05r_1$. Erradioak ez dira berdinak; astunagoak erradio handiagoa du.

3. ariketa A aukera — MAS (2,50 puntu)

Puntuen banaketa

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
a)	a.1	0,25	A anplitudea
	a.2	0,25	K_{max} energia
	a.3	0,25	ω maiztasun angeluarra
	a.4	0,25	T periodoa
		1,00	
b)	b.1	0,50	k konstante elastikoa
		0,50	
c)	c.1	0,25	Higidura-ekuazioa
	c.2	0,25	$x(3)$ posizioa
	c.3	0,25	$v(3)$ abiadura
	c.4	0,25	$a(3)$ azelerazioa
		1,00	

Ebazpena eta irizpideak

a) — Parametro zinematikoak (1,00 = 4 × 0,25)

- **0,25** — Anplitudea: muturren arteko distantzia $=2A=0,50 \text{ m} \Rightarrow A=0,25 \text{ m}$.
- **0,25** — Energia: $K_{max}=\frac{1}{2}m\omega^2 A^2=15 \text{ J}$.
- **0,25** — Maiztasun angeluarra:

$$\omega = \sqrt{\frac{2K_{max}}{mA^2}} = \sqrt{\frac{30}{0,30 \cdot 0,25^2}} = \sqrt{1600} = 40 \text{ rad/s}$$

- **0,25** — Periodoa: $T=2\pi/\omega \approx 0,157 \text{ s}$.

b) — Konstante elastikoa (0,50 = 0,25 + 0,25)

- **0,25** — Formula: $k=m\omega^2$.
- **0,25** — Kalkulua: $k=0,30 \cdot 1600=480 \text{ N/m}$.

(Aukeran: $E_{tot} = \frac{1}{2}kA^2 \Rightarrow k = 2E/A^2$).

c) — Egoera $t=3$ s-an (1,00 = 4 × 0,25)

Hasierako baldintzak: $t=0$ K_{max} (erdian, $x=0$) eta $v>0$. Sinu motako ekuazioa.

$$x(t) = 0,25 \sin(40t)$$

- **0,25** — Posizioa: $x(3) = 0,25 \sin(120) \approx 0,25 \cdot 0,58 = 0,145$ m.
- **0,25** — Abiadura: $v(t) = 10 \cos(40t) \Rightarrow v(3) = 10 \cos(120) \approx 8,14$ m/s.
- **0,25** — Azelerazioa: $a(t) = -400 \sin(40t) \Rightarrow a(3) \approx -232$ m/s².

3. ariketa B aukera — Lente konbergentea (2,50 puntu)

Puntuen banaketa

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
a)	a.1	0,50	Izpien diagrama ($s=4f$)
	a.2	0,50	Irudiaren propietateak
		1,00	
b)	b.1	0,25	Irudiaren posizioa
	b.2	0,25	Tamaina erlatiboa (handipena)
		0,50	
c)	c.1	0,50	Izpien diagrama ($s=f/2$)
	c.2	0,50	Irudiaren propietateak
		1,00	

Ebazpena eta irizpideak

a) — Objektua -n (1,00 = 2 × 0,50)

- **0,50** — Diagrama.
- **0,50** — Propietateak: Erreala, alderantzikatua, txikiagoa.

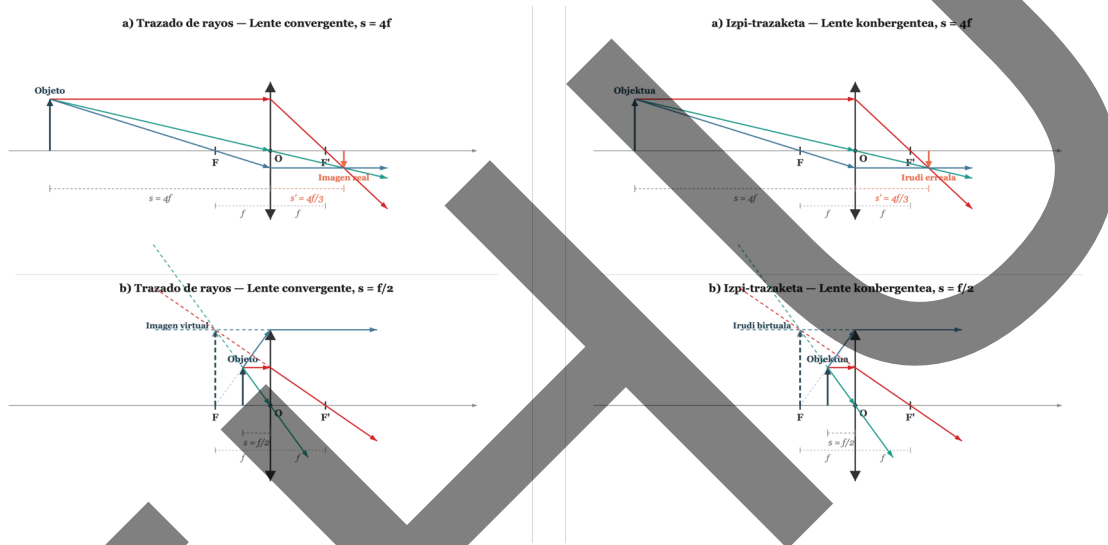
b) — Objektua -n (0,50 = 2 × 0,25)

- **0,25** — Posizioa: $1/m' - 1/(-4f) = 1/f \Rightarrow 1/m' = 1/f - 1/4f = 3/4f \Rightarrow m' = 4f/3$.

- **0,25** — Tamaina erlatiboa: $M=s'/s=(4f/3)/(-4f)=-1/3$. Irudia, herenera murriztuta.

c) — Objektua 4 /2 -n ($1,00 = 2 \times 0,50$)

- **0,50** — Diagrama.
- **0,50** — Propietateak: birtuala, zuzena, handiagoa.

4. ariketa A aukera — Efektu fotoelektrikoa (2,50 puntu)

Puntuen banaketa

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
a)	a.1	0,50	Igorpenaren justifikazioa
		0,50	
b)	b.1	0,25	Einstein-en ekuazioa
	b.2	0,25	W -ren kalkulua
	b.3	0,25	K_{max} -ren kalkulua
	b.4	0,25	Abiadura maximoa
		1,00	
c)	c.1	0,25	W' lan-funtzioa

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
	c.2	0,25	$h\nu_{min}=W'$ baldintza
	c.3	0,25	ν_{min} -ren bakantzea
	c.4	0,25	Zenbakizko emaitza
		1,00	

Ebazpena eta irizpideak

a) — Igorpena (0,50 = 0,25 + 0,25)

$\lambda=500$ nm, $\lambda_{um}=612$ nm.

- **0,25** — Konparazio: $\lambda < \lambda_{um}$ (baliokidea: $f > f_{um}$).
- **0,25** — Ondorioa: fotoiaren energiak erauzpen-lana gainditzen du; **bai, igorpena dago**.

b) — Abiadura maximoa (1,00 = 4 × 0,25)

- **0,25** — Einstein-en ekuazioa: $hc/\lambda=W+E_{cin}$.
- **0,25** — W -ren kalkulua: $W=hc/\lambda_{um}=(6,63 \times 10^{-34} \cdot 3 \times 10^8)/612 \times 10^{-9}=3,25 \times 10^{-19}$ J.
- **0,25** — K_{max} -ren kalkulua: $E_\gamma=3,98 \times 10^{-19}$ J $\Rightarrow K_{max}=3,98 - 3,25=7,3 \times 10^{-20}$ J.
- **0,25** — Abiadura: $v=\sqrt{2K/m_e}=\sqrt{1,46 \times 10^{-19}/9,1 \times 10^{-31}}=4,0 \times 10^5$ m/s.

c) — Lan bikoitza (1,00 = 4 × 0,25)

- **0,25** — W' berria: $2W=6,50 \times 10^{-19}$ J.
- **0,25** — Baldintza: $h\nu_{min}=W'$.
- **0,25** — Askapena: $\nu_{min}=W'/h$.
- **0,25** — Emaitza: $\nu_{min}=6,50 \times 10^{-19}/6,63 \times 10^{-34}=9,8 \times 10^{14}$ Hz.

4. ariketa B aukera — Fisika nuklearra (2,50 puntu)

Puntuen banaketa

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
a)	a.1	0,25	λ -ren formula
	a.2	0,25	Zenbakizko kalkulua
		0,50	
b)	b.1	0,25	Molak

Atala	Azpiatala	Puntuak	Edukia
c)	b.2	0,25	Nukleo kopurua
	b.3	0,25	$A=\lambda N$ formula
	b.4	0,25	Zenbakizko emaitza
		1,00	
	c.1	0,25	$N/N_0=0,25$ planteamendua
	c.2	0,25	Erdi-bizitzekiko erlazioa
	c.3	0,25	t -ren kalkulua
	c.4	0,25	Zenbakizko emaitza
		1,00	

Ebazpena eta irizpideak

a) — Desintegrazio-konstantea (0,50 = 0,25 + 0,25)

- 0,25 — Formula: $\lambda = \ln 2 / T_{1/2}$.
- 0,25 — Kalkulua: $T_{1/2} = 24200 \text{ urte} \cdot 3,15 \times 10^7 \text{ s/urte} \approx 7,6 \times 10^{11} \text{ s}$.

$$\lambda \approx 9,1 \times 10^{-13} \text{ s}^{-1}.$$

b) — Aktibitatea (1,00 = 4 × 0,25)

- 0,25 — Mol kopurua: $n = 10^{-3} \text{ g} / 239,05 \text{ g/mol} = 4,18 \times 10^{-6} \text{ mol}$.
- 0,25 — Nukleo kopurua: $N = n \cdot N_A = 4,18 \times 10^{-6} \cdot 6,02 \times 10^{23} = 2,52 \times 10^{18}$.
- 0,25 — $A = \lambda N$ formula.
- 0,25 — Emaitza: $A = 9,1 \times 10^{-13} \cdot 2,52 \times 10^{18} \approx 2,3 \times 10^6 \text{ Bq}$.

c) — % 25eko denbora (1,00 = 4 × 0,25)

- 0,25 — Planteamendua: $N/N_0 = 0,25 = 1/4$.
- 0,25 — Erdi-bizitzekiko erlazioa: $1/4 = (1/2)^2$, eta, beraz, zehazki **2 erdidesintegrazio-periodo** igaro dira.
- 0,25 — Kalkulua: $t = 2 \cdot T_{1/2}$.
- 0,25 — Emaitza: $t = 2 \cdot 24200 = 48400 \text{ urte}$.